

ROZMYŚLIĆ SIĘ (182) *vb pf*

się (156), się (26).

o jasne.

inf rozmyślić się (40). ◇ *fut* 2 sg rozmyślisz się (12). ◇ 3 sg rozmyśli się (12). ◇ 1 pl rozmyśl(e)my się (1). ◇ *praet* 1 sg m rozmyśliłem się, -m się rozmyślił (5). ◇ 2 sg m rozmyśliłeś się, -ś się rozmyślił (2). ◇ 3 sg m rozmyślił się (4). ◇ *imp* 2 sg rozmyśl się (35), rozmyśli się (3) *RejRozpr*, *HistRzym* (2) [*w tym*: rozmyśl(i) się każdy (3) *może* 3 sg]. ◇ 3 sg niechaj się rozmyśli (4). ◇ 2 pl rozmyślcie się (5). ◇ 3 pl niechaj się rozmyślą (1). ◇ *con* 1 sg m bych się rozmyślił (1). ◇ 2 sg m byś się rozmyślił (2), by się rozmyślił (1) *HistRzym*. ◇ 3 sg m by się rozmyślił (6). *f* by się rozmyśliła (1). ◇ 1 pl m pers bychmy się rozmyślili (4). ◇ *con praet* 3 pl m pers by się byli rozmyślili (1). ◇ *part praet act* rozmyśliwszy się (42).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI w.* (jeden z niżej notowanych przykładów) s.v. rozmyślić.

1. *Pomyśleć, przemyśleć, zastanowić się, rozważyć; meditari Mącz, Modrz, Cn; cogitare HistAl, PolAnt; praemeditari HistAl, Mącz; deliberare Vulg, Calep; deliberationem habere Calep, JanStat; recogitare Vulg; pertractare, reducere calculum, videre Mącz; consilium capere, consultare, perpendere Calep; prospicere JanStat; pensitare Cn (172)*: Iefzcze moy łaskawy panie rozmyśl fie wždy mało A zrozumiey mało pewniey iako fie czo ftalo *RejJóz H6v; RejKup b6v, f2v, t2*; A tak teraz rozmyśl fie á powiedz [*Nunc ergo delibera et vide*]/ że dam odpowiedź temu który mie poftał. *Leop 2.Reg 24/13*; Wielką rzecz táiemnicá/ kto fie komu zwierzy/ Bowiem ten członek ięzyk/ bárzo wolny bieży. Ale kto fie rozmyfli/ á ma gi ná pieczy/ Temu nic nie przekázá zle y dobre rzeczy. *RejZwierz 5v*; Rozmyłcie fie ia rádze/ gdy s kim walczyć macie. *RejZwierz 18, 40, 75; KwiatKsiąż O4*; Rzecze Antyoch: słyż mię Apollonie/ wynidzi przed fień mało/ á ia o gadce pomyfle/ á thy rozmyfli fie/ á chcefzli gadkę słyżecz náwroc fie záfie *HistRzym 9v*; Rozmyllze fie nędzny człowiecze á ty doczeńny Izáfáru dobr tobie do czáfu od Páná twoiego zwierzonych á poruczonych/ á Itrzeż pilnie ábyś nie odniofl/ y tu zá żywotá swoiego/ y po śmierci swoiey/ onych frogich dekretow Pánfkich nád sobá *RejPos 314v; RejZwierz 228v*; Bo ktorzi ábo fpawfzy całą noc/ ábo kofztownemi potráwami y trunkámi báwiwfy się/ przychodzą do rády nierozmyfliwfy się [*veniunt impraeditati*]/ áni się do tego zgotowawfy/ ci záprawde bez przygány wtey mierze być niemogá. *ModrzBaz 26v; Calep 300a; [Rozmyśl fie. Befinne dich. Wokabul 1539 O7v]*.

rozmyślić się około czego (2): *BielKron [3322]v*; My tedy wezwawfy imięnia Bożego/ y poradziwfy fie ludzi mądrych/ y dobrze fie około tego rozmyfliwfy/ dla dobrého pokoju y pożytku Kościoła Krákwfkiego/ mocą Compromiífu przerzeczonego/ vchwalamy/ [...] *SarnStat 184*.

rozmyślić się na co (68): *RejJóz E3, F3; MurzNT 71 marg*; y owífem głupie/ nyeobácznye/ nye dobrze fie ná tho rozmyfliwfy tho czyni káždy ocyec. *GliczKsiąż K4; LubPs gg4*; A chocia y fie to zwirzchu iáblufzko czyrwieni/ Wierz mi gdy fie obaczy/ iż wnet fárbę zmieni. Kiedy fie kto rozmyfli ná vpadki swoie *RejWiz 53, 45, 178v; RejZwierz 28v*; Et omnia mihi meditata sunt, [...] Rozmyliłem fie ná wziłtki rzeczy. *Mącz 213a; RejAp 187, 189 [2 r.]*; IZ cye Krześciyáńfkim Ryczerzem zowá káždy Krześciáńfki człowiecze/ gdy fie ná tho rozmyflił/ flufznie tho odemnie wdzyęcznie przyiác małz. *RejPos A4*; A oni niebożátká wzyfcy káždy w swoim pokoleniu/ nie rozmyfliwfy fie ná to/ ná káždy ártykuł przyzwaláli/ wołiác wielkim głofem/ Amen. *RejPos 102*; Ty słowá ktoby vważyć

chciał/ trzeba się na to dobrze rozmyślić. *RejPos* 135, 100, 106 [2 r.], 114v, 115, 248v, 339; A wżakoż pocźciwy człowiek gdy się rozmyśli na cnothę/ na sławę/ y na boiażń Bożą/ [...] że się na wżem może pobożnie y pocźciwie zachować. *RejZwierc* 39v, 48, 67, 111v, 115 [2 r.] (9); *KochList* 1; O by [wyznawcy prawosławni] się rozmyślili á pomnieli na ten wielki y zacny y cudowny Teśtáment Pátryárchy śwego *SkarJedn* 295, 340; *CzechEpPORz* *2v; *NiemObr* 98; *BielSjem* 18v; *KochWr* 40; *LatHar* 121; *SarnStat* 369, 382, 1216; *CiekPotr* 39; *SkarKazSej* 702b. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym, Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym; Fraza*; »na odpowiedź się rozmyślić«, »rozmyślić się na wszystkie strony«.

rozmyślić się nad kim (1): Izaliżes się theż nie powinien rozmyślić nád thym świątym Páśtyrzem śwoim? który się tak śtára á tak pilną pracą ma o ználezyeniu á náwroceniu twoim *RejPos* 169.

rozmyślić się o czym (1): Wziela potym Litwá co byli na Zamku z Polaki do trzech dni przymierze/ iżby się rozmyślili y nárádzili wtym czáście o podániu Zamku *StryjKron* 572.

rozmyślić się w czym (1): Wżakże iż Szláchta onych powiátów teraz lepiéy rozmyśliwży się w téy rzeczy takowéy poprawy przez polły śwé od Nas y wżytkiégo Séymu prośiła/ wśtáwiamy [...] *SarnStat* 1217.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: na to (31); *tak; zaimek pytajny* (43), *iż(e), że* (18), *jeśli(że)(by), -li ‘czy’* (9), *aby* (1)] (72): Gdy chcelz z domu wynidz, pirwey się rozmyśl czo maśz czynić. *BielŻyw* 17; *RejJóz* B2, F4; *HistAl* H3v; *MurzHist* M3; *GroicPorz* f2; Kiedy się rozmyślemy na cochmy śtworzeni/ Ale się tá powinnośc márnie zázwždy mieni. Ieśtechmy by Ogárzy gdy na źwirz wpráwiáią *RejWiz* 65, A3v, 157v; *Leop* 1.Reg 25/17; *RejZwierz* 101v; *Cogitatum est mihi, quid loquar, Rozmyśliłem się co mam mówić* *Mącz* 59b, 213a, 480d; A thu się rozmyśl nędzny zázwiefzáczu na wátpliwościách śwoich/ iáko cie tu Pan zázpomieć chce/ áni o thobie żadney pieczy mieć obiecuie *RejAp* 43v, BB7; trzeba się dobrze rozmyślić/ s kim w tak gruntowną przyiażń wśtápić *GórnDworz* Mv; *HistRzym* 10; A tak którym ieśt zwierzona tá niewinna owczárnia Páńka/ mogliby się na to dobrze rozmyślić/ nic nie folgując świátu temu áni kłiążetom iego/ co to ieśt onę owczárnią poruczoną śobie wczynić tymi śynacźki Bożymi: á rozmyślić się co im zá dobrodzieyśtwo zá to zgotowano. *RejPos* 84v; Rozmyślże się tu káždy/ iełiżes nie ieden s tych którzy tám na ten czás w they śpołeczności byli *RejPos* 112, 53, 54 [2 r.], 61, 84v, 100v (30); Niechay się rozmyśli długieli tu ieśt miełzkánie iego/ y długoli tu będzie mu wolno tak nádymác tę pośtawę śwoię. *RejZwierc* 48; ále gdy się rozmyśli człowiek pocźciwy nacź mu to nápotym wyniśc ma/ nic mu tho śtráźno nie będzie. *RejZwierc* 177v; Rozmyśliwży się na to s kim to czynić mamy/ Ktemu go w obietnicach nieomylnym znamy. *RejZwierc* 245v, 37, 44v, 47v [2 r.], 66v, 67 (20); *SkarŻyw* 46; A tak rozmyśl się na to: trefnoli to będzie/ Gdy we frałzkách Káłztelan drukowány śiędźcie. *KochFr* 126; Rozmyślić się też ma co robić/ áby tego drugi raz nie robił. *GostGosp* 10; *SkarKaz* 314a.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu nadrzędnym [na co] (1): A tak rozmyśliwży się na tak wielkie á powázne rzeczj/ iż nigdj trwále być nie mogły/ nic śobie dobrej myśli nie kázili *RejZwierc* 87v.

Konstrukcje z part praet act i czasownikiem określającym czynność wykonaną w efekcie zastanowienia się [= po namyśle, zastanowieniu się; z przeczeniem: bez zastanowienia] (17): *HistAl* H3v; *MurzNT*

71 marg; *KrowObr* 130v; *BibRadz Eccli* 39/14; Niewiem byś tho w.m. drugiraz/ rozmyśliwży sie powiedzieć mogli. *GórnDworz* K5; *RejPos* A4, 102; *RejZwierc* 81, 228v; *ModrzBaz* 30v; *SkarŻyw* 582; A cośmy przedsięwzięły z pilnością konaymy/ Rozmyśliwży sie dobrze ná to/ nie miełzkaymy. *BielSjem* 18v; Chcąc tedy takowému vpadku/ y łzkodzie ząbieżec: iż należy ná opátrznego Pána przefzłych rzeczy pámięć máiać/ pilno przegładác przyłzłé/ á ná wżyftko sie dobrze rozmyśliwży/ potym kożdą rzecz zołobná dobrze rozráchowác. *SarnStat* 369, 184, 382, 1216, 1217.

Użycia w imp skierowane do konkretnego odbiorcy oznaczające wezwanie do niespieszenia się z ostateczną decyzją bądź sugestią zmiany dotychczasowej (6): Chociaż w tobie inżą mył znam Aleć radzę rormył [!] sie łam A iuż day tey cznocie pokoy Czo inżzego zemną rokuy *RejJóz* E3; *HistRzym* 8v; *KochList* 1; *SkarŻyw* 443; Stoy Pánggraczy, rozmyśl sie ielzce ná to dobrze *CiekPotr* 39, 45.

W połączeniach szeregowych (4): *LubPs* gg4; Ale by sie ktory łnich [z bogatych panów] ná to dobrze rozmyłlił/ y v siebie tak połtanowił/ y ząwárł/ że trzeba vmieć/ y czynić dofyć łwey powinności/ á ząwołaniu/ ieltem tego pewien/ żeby sie tak bárzo ząpárł o to/ áby nigdi nie pánował/ iáko sie więc wiedz o to łtára áby pánował. *GórnDworz* Ee5v; *WujNT* 118 marg; *SkarKaz* 314a.

Fraza: »jest się na co rozmyślić; mieć się na co (a. nacz) rozmyślić« (2;2): Bo wykłádác práwá/ łpifowác porządki Sądow/ y wypuścić to ná Swiát/ ielł wielka rzecz á wážna/ y ielł łye ná co rozmyłlić *GroicPorz* B4v; *RejWiz* A5; A gdy sie przypátrzyłz dziwnym á rozlicznym łpráwam á wymyłłom á wynaláłkom tego to iemu [człowiekowi] nádánego rozumu/ małz sie nacz rozmyłlić *RejPos* 191v; *RejZwierc* 40v.

Zwroty: »rozmyślić się do [ilu] dni« (1): ále rozmyłł sie vrodziwa Páanno do trzech dni/ á odmieñ vporne łerce. *SkarŻyw* 443.

»dobrze (lepiej) się rozmyślić« = *videre Mącz; bene meditari Modrz; sapienter prospicere JanStat* [szyk zmienny] (33): *RejKup* ł3v; *MurzHist* M3; *GroicPorz* f2; áby w thym połłepku nieiáka popędliwość zacności páńłtwá náłzego nie byłá przyczýtána dobrze sie okołó tego w rádźie náłzey ząwártey/ rozmyłliwży y naráđziwłzy wálzey łtáteczności odpowięđ damy. *BielKron* [3322]v, 392v; *Vide quid agas, Bacz co cziniłz/ rozmiłł sie dobrze. Mącz* 494a, 462a, 480d; *RejAp* BB7; *GórnDworz* Mv, Ee5v; tedy Krol rzekł/ Gadkił niezgadł/ áleć dawam przez noc żywot zdrowy/ á rádźec rozmyłli sie lepiej *HistRzym* 8v; Y rzekł Krol Antyoch. Ielłes Syn Oycá wielkiego/ á prze tego dawam tobie tę noc áby sie lepiej rozmyłlił/ chcelzli náziutrz łmierci zbyć. *HistRzym* 10; *RejPos* 84v, 135, 143; Ano kthoby sie ná to dobrze rozmyłlił/ iż iedno dziś to náłz czás włáłny/ iutro iuż nie náłz/ y nie wiemy czo ná nas przypáść ma *RejZwierc* 66v; Kiedi co małz prętko czynić/ trzeba sie dobrze rozmyłlić. *RejZwierc* 145, 67, 115; *KochList* 1; *ModrzBaz* 30v; *NiemObr* 98; *BielSjem* 18v; *KochWr* 40; *PaprUp* F; *SarnStat* 184, 369, 382, 1216, 1217; *CiekPotr* 39; Nie łkwápiayćie się też ná piłanie y rozmnażanie Konłtytucyi/ po ktorych vgełzczániu złe obyczáie y niezbożność ludu wálzego poznác. Lepiey się ná nie dobrze rozmyłlić *SkarKazSej* 702b.

»niedobrze, głupie, nieobacznie się rozmyślić« [w tym: *głupie, nieobacznie, niedobrze (1)*] (2:1:1): *GliczKsiąż* K4; (*nagł*) Wołowicz. (–) Nie dobrze sie rozmyłlił/ kto go był tak przezwał/ Podobno obyczáiov nie włáłnie był doznał. Bo łtoi ten Wołowicz/ iście zá Ieleniá *RejZwierc* 92v.

»na odpowiedź się rozmyślić« (1): przeto nie na odpowiedź trzeba rozmyślić/ Y taką czynić/ ktoraby nie ku obronie mieć [...] którego Testamentu/ których w nowym używają/ przygodzić mogła. *CzechRozm* 125v.

»pewnie się rozmyślić« (1): A tak pościwy człowiek/ któryby tak zacny rząd a prawie iako iaką świętość/ a zwłaszcza ku cności swej powierzony/ na nie wziąć miał/ pewnie nie ma rozmyślić co na nie bierze *RejZwierc* 37.

»pilnie(-o) się rozmyślić« (2): Franciszku/ pilnie się a dobrze na to rozmyśl/ co łtem małż uczynić *MurzHist* M3; *RejPos* 115.

»przystojnie się rozmyślić« (1): y łam bardo prędko te wstawy pochwalisz/ kiedy nie na postanowienia ich y pożytki duchowne/ ktore łtąd zbawieniu twemu rosta/ przystojnie rozmyślisz. *LatHar* 121.

»roztropnie się rozmyślić« (1): Ale kto nie na to roztropnie rozmyśli/ a wszystko sobie rozważy/ tedy to łnądnie łam v siebie znaleźć y rozeznąć może/ iż nie to wszystko ku lepszemu kończowi obrócić y przygodzić może *RejZwierc* 162v.

»słusznie (a. jako słusza) się rozmyślić« (6): Na tho gdy nie Wielmożność twoja łłuznie rozmyślisz/ co ł za to powinowat/ to iuz ia twemu baczeniu/ [...] na rozeznanie poruczam. *RejWiz* A3v; A tu nie łłuznie [!] rozmyślić możesz co s łobą uczynić małż *RejPos* 267v, 201v, 217v; *RejZwierc* [121]; *CzechEpPorz* *2v.

»rozmyślić się wczas« (2): Rozmyłł nie więc każdy wczas Bo owo zły na nas niemają [lege: kiermasz] *RejRozpr* G2v; *RejKup* bb2.

»rozmyślić się na wszystkie strony« (1): [Praca do Świata] ławnie cię wydawa mowa/ Gniewałł nie o dobre łłowa/ Rozmyłł nie na wszystkie łtrony/ Obaczyłł w łwych rozum łłony. *BielKom* D8.

Szeregi: »rozmyślić się, (i) naradzić (a. poradzić się)« [szyk 3:1] (4): iżeby ły s przyiacioły dobrze poradził y rozmyłł/ ielli by mu była rzecz wzytheczna/ poczynąć Prąwem przeciw łwemu Aduerłarzewi łłbo nie. *GroicPorz* f2; *BielKron* [3322]v; *Mącz* 31c; *StryjKron* 572.

»rozmyślić się a obaczyć« [szyk 4:1] (5): A przetho obacz a rozmyłł nie [considera et recogita] co małż uczynić *Leop* 1.Reg 25/17; A tu nie dopirko rozmyłł a obacz łizerny a wpadłł łłowiecze a łędzny łotrze ładewłzytkimi łotry/ ielli nie łaydziełł z łiłofierdzia Páńłkiego wznáńia łwego/ łak iako nie było ład tym w łogim łotrem łłtało. *RejPos* [105], 61, 103v, 349v. [Ponadto w łłączeniu szeregowym 1 r.]

»rozmyślić się i przypatrzeć (a. przypatrować się)« (2): A łłuznieby nie też złię na to każdy rozmyłłić miał/ y pilnie nie temu przypátrować miał/ ku komu łakie obietnice ten łobrotliwy Pan/ a łiłofierdy zbawiciel łalł/ o tey opátzności łwey/ czynić raczy *RejPos* 217v; y rzeczy tey włzytkiey dobrze przypátrzywłłzy/ y na nie nie iako łłuzna rozmyłłiwłłzy/ łam W.M. łwemu M.P. łrotką y łdpowiedz y łprąwę. *CzechEpPorz* *2v.

»rozpamiętać a rozmyślić się« (1): Tibi in mentem veniat facito quemadmodum vitam huiusce depinxeris, łłpámiętay a rozmyłł nie dobrze na to łbyłł łógł yako łalepiey łego ływot włłtrichnąć. *Mącz* 480d.

»rozmyślić się, (a) rozważyć (a. uważać)« [szyk 4:1] (5): Gdy sie dobrze rozmyśliłz á rozważyłz zaślugi tego y onego ludu/ naydzyelz to nieśpráwiedliwie być od ciebie/ boć oni niebyli nigdy wierni twemu oycu/ áni tobie będą *BielKron* 392v [*idem PaprUp*]; *Mącz* 462a; *RejZwierc* 71v, 162v; *PaprUp* F. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

a. *Zdecydować się, postanowić* [„tak” na co] (1) : Oto maż Klafztor Synu/ bronić ci go niechęć/ ieliż się iuż ták ná to rozmylił. *SkarŻyw* 14.

2. *Po zastanowieniu się zmienić zdanie, odstąpić od zamiarów; mutare mentem Mącz, Calag; declinare a proposito, deflectere Mącz; commutare consilium a. sententiam, decedere de ratione, deduci a. depelli de sententia, desistere sententia, expellere mente, exuere mentem, flectere animum a. propositum Calag* (10) : Mutavi sententiam, Rozmyśliłem sie/ odmieniłem swe przedię wzięcie. *Mącz* 382d, 130a, 216b; *Giezy* ługá Elizeużá onego [*który przedtem nie chciał zapłaty za uzdrowienie króla*]/ vgoniwży go [*króla*] powiedział mu od onego páná fwego/ iż sie pan moy rozmylił y posłał zá tobą/ ábyś mu posłał szátę iáką y funt złotá. *RejPos* 218 [*idem*] *RejZwierc* 64v; Anders finnes werden. Odmienić fwoy vmyśl. Et, Rozmyślić sie. *Calag* 15b; *SkarŻyw* 355; y rofkazałem zá tym powiedzieć/ iż chcę z X(iędzem) K(anonikiem) mowić/ iedno widząc/ iż się czás onego dnia skrocił/ rofkazałem prośić/ áby się tá rzecz do záiutrka odłożyć mogła. Wszakże skoro ługá odźedł rozmyśliłem się/ by X. K. zá wygráną mieć niechciał/ gdybych mu we wżytkim nie dogodził. *NiemObr* 24; A ieliby sie *intra triduum* rozmylił: możelz sie káiác, á Controuerfiiéy nie piác. *SarnStat* 1298; By im dobrze iuż wżytko było zginąć miáło/ y pograniczni nieprzyaciele odiać im ich páńltwá mieli: tedyby się byli nie rozmyliłi/ áni tey drogi zaniecháli. *SkarKaz* 519a; [*lynu idź dżisia rób w winnicy moiéi/ A on odpowiedaiąc rzekł/ Niechęć/ wżakże potem vbaczywży się (marg) rozmyliwży się abo żałuiąc tego co vczynił (-) [conscientia motus] poźedł MurzNT Matth 21/29 (Linde s.v. rozmyślić)*].

Formacje współrdzenne cf MYŚLIĆ.

Cf ROZMYŚLENIE